

Obsah

Obsah.....	1
1. Socialistická opera.....	2
1.1 Operní fraška.....	2
1.1.1 Návaznost na operu buffa.....	2
2. Organizace.....	3
2.1 Moderní hudba	3
2.1.1 Svaz českých skladatelů.....	3
2.1.2 Ondřej Zachar.....	5
2.1.3 Zuzanka	6
3. Pauer.....	8

1. Socialistická opera

1.1 Operní fraška

1.1.1 Návaznost na operu buffa

Český skladatel, národní umělec, pedagog a veřejný činitel. Narodil se 22. února 1919 v Libušíně okr. Kladno. Vyšel ze skromné hornické rodiny a jeho cesta k umění nebyla snadná. Maturoval na učitelském ústavu v Kladně (1938). V letech 1938-1945 učil na národních školách v okrese královickém, rakovnickém, kladenském a pražském. Současně již studoval soukromě kompozici u Otakara Šína (český skladatel a teoretik, kompozičně vycházel z Nováka, později ze Suka, tvorba především klavírní a komorní). Později na konzervatoři (1944 – 1946) u Aloise Háby. V roce 1946 – 1950 studoval na AMU u Pavla Bořkovce (český skladatel a pedagog, jeho tvorba především komorní a symfonická). Zde se Pauer seznámil s novodobými kompozičními směry včetně mikrointervalových systémů. Nakonec se přiklonil k uměleckému projevu, v němž novátorství a tradicionalismus

v nejlepším slova smyslu tvoří dialektickou jednotu a vzájemně se vyvažují. Základním estetickým východiskem mu bylo poznání, že melodie je hlavním výrazovým prostředkem hudby, neboť nejlépe vyvolává citovou odezvu posluchače. Jasně melodické kontury stojí na prvním místě mezi Pauerovými vyjadřovacími prostředky. Již při studiu byl Pauer velmi aktivní v hudebně organizačních okruzích. Po osvobození Československa pomáhal při rekonstrukci českého kulturního života, hledal cesty k novému společenskému uplatnění

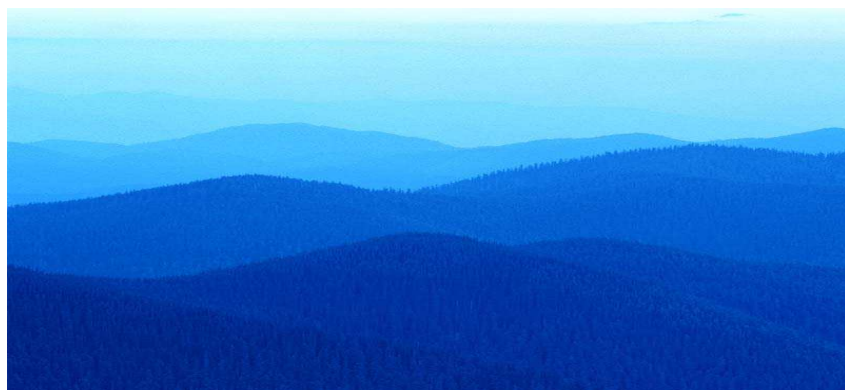
2. Organizace

2.1 Moderní hudba

2.1.1 Svaz českých skladatelů

Organizoval, pracoval ve veřejných funkcích, v institucích. Byl pokladníkem ve spolku pro moderní hudbu Přítomnost (1945-1949), člen presidia české sekce ve Svazu českých

skladatelů, předsedou klubovní komise Svazu českých skladatelů, kulturním patronem okresu Vysoké Mýto, taktéž ústředním hudebním referentem v Hudební artistické ústředně. To vše při studiu na AMU. Po absolutoriu AMU prošel Jiří Pauer různými odpovědnými funkcemi. Byl přednostou hudebního oddělení ministerstva školství, věd a umění (X. 1951 – VI. 1952), v Hudební a artistické ústředně, v Ochranném svazu autorském, v Československém rozhlasu i ve Svazu českých skladatelů. Stál také v čele opery Národního divadla. V roce 1958 se stal uměleckým ředitelem České filharmonie a setrval v této funkci

22 let. Zde přispěl k velkému rozkvětu orchestru. Roku 1965 se stal profesorem na Akademii múzických umění v Praze a od roku 1979 do 1989 byl ředitelem Národního divadla v Praze. 1969 vyznamenán za svou všestrannou kulturně organizátorskou i uměleckou práci Řádem práce. 1973 mu byl udělen titul zasloužilý pracovník Českoslo. Jako skladatel zasáhl do několika oborů, nejvýrazněji do oblasti operní tvorby. V ní se také projevil všechny autorovy hudební řeči: srozumitelnost a obecná sdělnost, umění charakterizační zkratky, přesvědčivé vyjádření široké škály náladových poloh od míst lyricky jímavých k ostře vypointované satíře, přecházející až v grotesku. V dětských operách k tomu navíc přistupuje vzácná schopnost přiblížit se dětské duši. V symfonických dílech se projevuje záliba ve formě instrumentálního koncertu, kdy jsou nejčastěji preferovány dechové nástroje. Z ostatních symfonických děl je závažná skladba *Iniciály*, komponovaná pod dojmem smrti skladatelova učitele Aloise Háby na téma vytvořené z anagramu jeho jména, a Symfonie pro smyčce, v níž krystalizovalo Pauerovo vyvrátlé kompoziční umění. Pauer naspal kolem 100 děl. Vzhledem k neexistenci katalogu Pauerova díla následuje dříve nikde nepublikovaný soupis děl, který si sice neklade za cíl být kompletním katalogovým soupisem, ovšem shrnuje tříděný seznam děl ze všech momentálně dostupných pramenů. Na zelečském mlýně se chystá svatba, Zuzana Vojířová se má provdat za Ondřeje Zachara, se kterým se přátelí od útlého věku. Ze svatby ovšem sejde. Zuzana totiž potká u řeky vznešeného jezdce, samotného pana Petra Voka z Rožmberka. Toto setkání nenechá její srdce a mysl klidnými. Dochází zde hned v úvodu příběhu

Obraz 1.

2.1.2 Ondřej Zachar

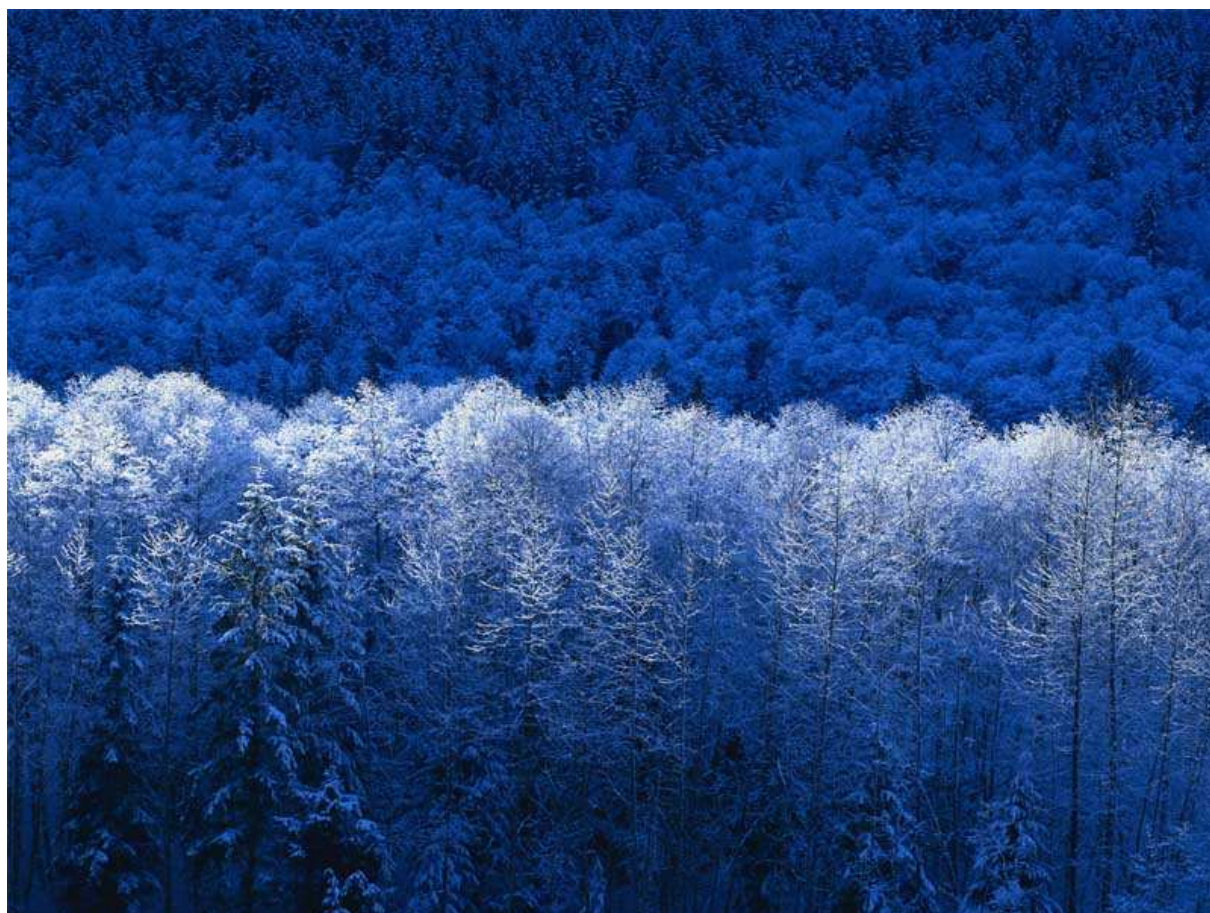
Na zelečském mlýně se chystá svatba, Zuzana Vojířová se má provdat za Ondřeje Zachara, se kterým se přátelí od útlého věku. Ze svatby ovšem sejde. Zuzana totiž potká u řeky vznešeného jezdce, samotného pana Petra Voka z Rožmberka. Toto setkání nenechá její srdce a mysl klidnými. Dochází zde hned v úvodu příběhu k nečekanému zvratu. Zuzana představuje hlavní hrdinku, tehdy teprve jednadvacetiletou, v roli člověka, který je nucen rozhodovat se v obtížné životní situaci, jež může změnit celou její budoucnost. Vodítkem k jejímu rozhodnutí jsou pouze její city a momentální prožitky. Pan Petr poslal pro Zuzanku

své lidi a dal jí přivést na Bechyňský zámek. Nešlo však o únos a panskou zvěř, jak by se mohlo zdát. Zuzana Petra miluje a vzhlíží k němu s obdivem, nejen jako k významnému českému šlechtici, ale zároveň jako k dobrotivému člověku. Ondřej, který přišel na Bechyni a podařilo se mu proniknout až do panských komnat, se dostává do potyčky s Vokem. Napadne

ho nožem, avšak Petr se mu ubrání. Ondřej prosí Zuzanu, aby s ním odešla zpět „domů“, pro ni však již mnoho neznamena, cítí nesmírnou lásku k Petrovi. Ondřej ztratí odvahu postavit se opět Vokovi a s výhrůzkami na pomstu odejde pryč. Zuzaně se narodilo dítě, pojmenované po otci - Petříček. Otcova radost je obrovská a podniká ihned všechno proto, aby narození dědice legalizoval a zajistil tím jeho budoucnost. Petrova manželka Kateřina však zasáhne. Nechá nekalým způsobem dítě unést. Ženou ji k tomu žárlivé pudy, které ji dohánějí na pokraj beznadějných, až hrůzných činů. Po té, co se Zuzana od služebné dozví, že dítě zmizelo zapříčiněním Vokovi manželky, naléhá na ni s prosbami a vyzrazení, co s dítětem provedla. V takto vyhraněné situaci přichází poselstvo Adama z Hradce předat Petrovi císařův list, v němž ho císař žádá, aby se ujal nejvyšší hodnosti nad vojskem českým a říšským a pomohl tak v boji proti nájezdům Turků. Děj se odehrává již na zámku v Třeboni, Petr Vok cítí blízký příchod své vlastní smrti. Zuzanu, která je stále u jeho lůžka, se snaží zabezpečit ve své

2.1.3 Zuzanka

závěti a přemluvit Zuzanku, aby se po jeho smrti opět vdala. Ta však toto z lásky k Petrovi odmítá. Krátce na to Vok umírá. Noví páni však hned po Petrově smrti vykážou Zuzanu ze

zámku. Po několika letech nezbylo z památek a šperků Zuzaně téměř nic. Vyčerpaná, stará žebračka, se dostane do salaše u zelečského mlýna – tedy místa jejího původního domova. Nečekaně se setkává s mladým hospodářem Petrem Vojířem. Umírá ve chvíli, kdy se dozvídá, že jej někdo před třiceti lety položil v kolébce u mlýna - rozpoznává svého syna. Umírá se šťastným vědomím, že z její lásky pokvetou dál květy pětilisté růže Rožmberků.

Borem zpracovaná látka o Zuzaně Vojířové výborně vyhovovala Pauerovi především tím, že jeho divadelní hra nebyla koncipována jako vypjaté drama., nýbrž jako volně plynoucí balada. Přesto bylo nutné děj upravit pro užití áriového operního stylu. Pauer si libreto vypracoval sám. Jako libretista vynechal z Borovy předlohy čtvrtý, šestý a sedmý obraz. Nově vytvořil podle Borových motivů obraz čtvrtý. Tyto škrty zapříčinily mnohem vhodnější dějový spád. Dále byly vynechány mnohé dějové epizody a došlo k redukci vedlejších postav. Z původních třiceti zůstalo devatenáct. Bor ve své hře hojně používá nářečí. Pauer toto nářečí minimalizoval, a tak v libretu zůstalo pouze pár slovíček, citovaných níže.

Nejčkom – brzy

Babijko – babičko

Bure – bude

Proj – pros

K vohcím – k ovcím

Nebuj se - neboj se

Posaj se – posad' se

Hubit' – hubit

Bít' – bít

Kšaft – závěť

Poj – pojd'

3. Pauer

Závažnou změnu učinil Pauer v závěru opery. V Borově hře se Zuzana se svým synem již nesetká, kdežto v Pauerově libretu ano. Tímto zásahem tak dílo získalo typicky český rys velké očišťující katarzee nutno uvést, že Borova hra i Pauerovo libreto se výrazně liší od skutečné historické podstaty. Dílo Zuzana Vojířová je pouze historizující novela – dramatická balada. Příběh intimního vztahu Zuzany s Petrem Vokem je smyšlený. Zuzana na Bechyni byla, starala se o neustále churavějící Kateřinu, manželku Petra Voka až do její smrti. Naopak v opeře Vok vykáže Kateřinu po únosu Zuzanina dítěte z Krumlova. Potomka se Petr Vok ve skutečnosti nikdy nedočkal. Pravdou zůstává, že měl finanční problémy, byl silně zadlužen a věřitelé na něj naléhali se splacením pohledávek. V roce 1596 prodal některá okrajová panství - Bechyni a Stráž. Po té se ujal funkce rožmberského vladaře na Krumlově. Taktéž se přidržuje historického faktu skutečnost, že Vok byl odpůrce násilného vnucování víry a zastával náboženskou svobodu. V opeře je tento fakt podtržen mimo jiné místem, kde zpívá, že nenávidí kněze, který miluje víc církev nežli Boha. Vok se moc nevěnoval politické kariéře, zato byl vášnivým sběratelem. Vybuřoval rozsáhlou rožmberskou knihovnu, sbíral

nástroje, obrazy, zbraně. Zajímal se o dobové vynálezy, byl mecenášem Pražské university, podporoval Tycha de Braha, Johanna Keplera, Jana Jesenia a další. Finančně podporoval vydávání českých knih. Na zámku pobývali různí učenci, ale nikdy zde nebyl přijat žádný alchymista. V opeře jde Petr Vok bojovat proti Turkům, aby zachránil jižní Čechy. Ve skutečnosti neměl v tu dobu problém s Tureckými vojsky, ale s armádou pasovského biskupa Leopolda. Aby však zachránil mír, dal zmincovat rožmberský poklad a vyplatil Pasovské. Tento čin označují kronikáři jako nevídaný, kterého by nebyl schopen nikdo z českých šlechticů té doby. V opeře je úmrtí Petra Voka prezentováno tak, že umírá poněkud předčasně a je delší dobu sužován různými zdravotními problémy. Ve skutečnosti se dožívá 72 let, což byl na tehdejší dobu velmi vysoký věk. Zemřel v Třeboni 6. listopadu k nečekanému zvratu. Zuzana představuje hlavní hrdinku, tehdy teprve jednadvacetiletou, v roli člověka, který je nucen rozhodovat se v obtížné životní situaci, jež může změnit celou její budoucnost. Vodítkem k jejímu rozhodnutí jsou pouze její city a momentální prožitky. Pan Petr poslal pro Zuzanku své lidi a dal ji přivést na Bechyňský zámek. Nešlo však o únos a panskou zvlůli, jak by se mohlo zdát. Zuzana Petra miluje a vzhlíží k němu s obdivem, nejen jako k významnému českému šlechtici, ale zároveň jako k dobrotivému člověku. Ondřej, který přišel na Bechyni a podařilo se mu proniknout až do panských komnat, se dostává do potyčky s Vokem. Napadne ho nožem, avšak Petr se mu ubrání. Ondřej prosí Zuzanu, aby s ním odešla zpět „domů“, pro ni však již mnoho neznamena, cítí nesmírnou lásku k Petrovi. Ondřej ztratí odvahu postavit se opět Vokovi a s výhrůzkami na pomstu odejde pryč. Zuzaně se narodilo dítě, pojmenované po otci - Petříček. Otcova radost je obrovská a podniká ihned všechno proto, aby narození dědice legalizoval a zajistil tím jeho budoucnost. Petrova manželka Kateřina však zasáhne. Nechá nekalým způsobem dítě unést. Ženou ji k tomu žárlivé pudy, které ji dohánějí na pokraj beznadějných, až hrůzných činů. Po té, co se Zuzana od služebné dozví, že dítě zmizelo zapříčiněním Vokovi manželky, naléhá na ni s prosbami a vyzrazení, co s dítětem provedla. V takto vyhraněné situaci přichází poselstvo Adama z Hradce předat Petrovi císařův list, v němž ho císař žádá, aby se ujal nejvyšší hodnosti nad vojskem českým a říšským a pomohl tak v boji proti nájezdům Turků. .

Děj se odehrává již na zámku v Třeboni, Petr Vok cítí blízký příchod své vlastní smrti. Zuzanu, která je stále u jeho lůžka, se snaží zabezpečit ve své závěti a přemluvit Zuzanku, aby se po jeho smrti opět vdala. Ta však toto z lásky k Petrovi odmítá. Krátce na to Vok umírá. Noví páni však hned po Petrově smrti vykážou Zuzanu ze zámku. Po několika letech nezbylo z památek a šperků Zuzaně téměř nic. Vyčerpaná, stará žebračka, se dostane do salaše u zelečského mlýna – tedy místa jejího původního domova. Nečekaně se setkává s mladým hospodářem Petrem Vojířem. Umírá ve chvíli, kdy se dozvídá, že jej někdo před třiceti lety položil v kolébce u mlýna - rozpoznává svého syna. Umírá se šťastným vědomím, že z její lásky pokvetou dál květy pětিলisté růže Rožmberků. Borem zpracovaná látka o Zuzaně Vojířové výborně vyhovovala Pauerovi především tím, že jeho divadelní hra nebyla koncipována jako vypjaté drama, nýbrž jako volně plynoucí balada. Přesto bylo nutné děj upravit pro užití áriového operního stylu. Pauer si libreto vypracoval sám. Jako libretista vynechal z Borovy předlohy čtvrtý, šestý a sedmý obraz. Nově vytvořil podle Borových motivů obraz čtvrtý. Tyto škrty zapříčinily mnohem vhodnější dějový spád. Dále byly vynechány mnohé dějové epizody a došlo k redukci vedlejších postav. Z původních třiceti zůstalo devatenáct. Bor ve své hře hojně používá nářečí. Pauer toto nářečí minimalizoval, a tak v libretu zůstalo pouze pár slovíček, citovaných níže.

Nejčkom – brzy
 Babijko – babičko
 Bure – bude
 Proj – pros

K vohcím – k ovcím
Nebuj se - neboj se
Posaj se – posad' se
Hubit' – hubit
Bít' – bít
Kšaft – závět'
Poj – pojd'

Závažnou změnu učinil Pauer v závěru opery. V Borově hře se Zuzana se svým synem již nesetká, kdežto v Pauerově libretu ano. Tímto zásahem tak dílo získalo typicky český rys velké očišťující katarze.

Je nutno uvést, že Borova hra i Pauerovo libreto se výrazně liší od skutečné historické podstaty. Dílo Zuzana Vojířová je pouze historizující novela – dramatická balada. Příběh intimního vztahu Zuzany s Petrem Vokem je smyšlený. Zuzana na Bechyni byla, starala se o neustále churavějící Kateřinu, manželku Petra Voka až do její smrti. Naopak v opeře Vok vykáže Kateřinu po únosu Zuzanina dítěte z Krumlova. Potomka se Petr Vok ve skutečnosti nikdy nedočkal. Pravdou zůstává, že měl finanční problémy, byl silně zadlužen a věřitelé na něj naléhali se splacením pohledávek. V roce 1596 prodal některá okrajová panství - Bechyni a Stráž. Po té se ujal funkce rožmberského vladaře na Krumlově. Taktéž se přidružuje historického faktu skutečnost, že Vok byl odpůrce násilného vnučování víry a zastával náboženskou svobodu. V opeře je tento fakt podtržen mimo jiné místem, kde zpívá, že nenávidí kněze, který miluje víc církev nežli Boha. Vok se moc nevěnoval politické kariéře, zato byl vášnivým sběratelem. Vybudoval rozsáhlou rožmberskou knihovnu, sbíral nástroje, obrazy, zbraně. Zajímal se o dobové vynálezy, byl mecenášem Pražské university, podporoval Tycha de Braha, Johanna Keplera, Jana Jesenia a další. Finančně podporoval vydávání českých knih. Na zámku pobývali různí učenci, ale nikdy zde nebyl přijat žádný alchymista. V opeře jde Petr Vok bojovat proti Turkům, aby zachránil jižní Čechy. Ve skutečnosti neměl v tu dobu problém s Tureckými vojsky, ale s armádou pasovského biskupa Leopolda. Aby však zachránil mír, dal zmincovat rožmberský poklad a vyplatil Pasovské. Tento čin označují kronikáři jako nevidaný, kterého by nebyl schopen nikdo z českých šlechticů té doby. V opeře je úmrtí Petra Voka prezentováno tak, že umírá poněkud předčasně a je delší dobu sužován různými zdravotními problémy. Ve skutečnosti se dožívá 72 let, což byl na tehdejší dobu velmi vysoký věk. Zemřel v Třeboni 6. listopadu